הגדה דור ודור

בהשתתפות משה רבינו, דוד המלך, תנאים ואמוראים

בליווי מצגת עם פנינים לקראת "ליל הסדר"

תרבות מצרים והמקרא

מבנה של חגי ישראל

- פרשת ביכורים
- ארבעת הבנים
- עשר מכות
- קריאת הלל(ים)

- פסח והמקדש במשנה
- אבות ובנים בגאולה
- "רבן גמליאל היה אומר"
- גרסאות של המשנה

- מדרש ארבעת הבנים
- חלוקת ההלל לשני חלקים
- הלל המצרי והלל הגדול

www.tefilah.org → מצגת בעברית ובאנגלית

b.gesund@gmail.com → שאילות

פסח תש"פ

בני גזונדהייט

"זכר ליציאת מצרים"

סיפור יציאת מצרים לאור התרבות המצרית

הנחשים במצרים והמטה

מטה פרעה כסמל השלטון, שלו ושל בנו יורש העצר.

תעודות מצריות מתארות להטות בו נחש היה נהפך למטה על ידי לחיצה חזקה בעורפו.

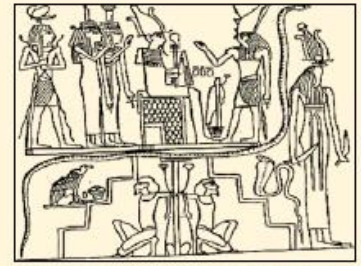

פרעה מקבל אורח ומחזיק מטה בידו, ומאחוריו חרטומים המחזיקים בידם מטה–נחש. נחש מפריד את התמונה ובתחתיתה עבדים.

פולחן השמש ופרעה כאל השמש

פרעה יושב בספינת השמש, ובמשך כל היום עיניים משגיחות על הארץ: מכת ארבה מכסה את "עַיִן הָאָרֶץ" – השמש (שמות י', ה).

מכת בכורות בחצות הלילה (שמות י"א, ד'; י"ב, כט–ל) ומפלת מצרים על הים באשמורת הבוקר (שמות י"ד, כד.כז).

פרעה ובני ביתו מקבלים מתנות מאל השמש באמצעות קרניו–ידיו.

שקילת לב פרעה אחרי מותו והתורה

במצרים העתיקה ליבו של המלך היה נשקל לאחר מותו כדי להעיד על מלכותו – אם הלב כבד משמעות הדבר היא שהוא היה מלך קשה. משה מבקש שפרעה לא יכביד את ליבו וישחרר את עם ישראל מעבדותו, ובכך יפגין את צידקתו בחייו, אך פרעה מכביד את לבו ומסרב לשחרר את ישראל.

ה' שולח את הצרעה לפני בני ישראל

כתובת נצחון מצרית בה תיאור מלחמה בעמי כנען ובמרכזה צרעה הטכלת את מצרים.

במקרא מתוארת הבטחה של ה' לישראל שיגרש מפניהם את עמי כנען באמצעות צרעה (שמות כ"ג, כח; דברים ז', יט; יהושע כ"ד, יא).

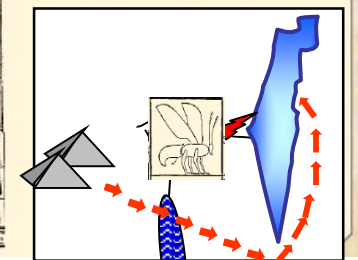

חפש בגוגל:

"weighing the heart in ancient Egypt"

שמות כ"ג, כח–לא: וְשָׁלַחְתִּי אֶת **הַצִּרְעָה** לְפָנֶיךָ וְגֵרְשָׁה אֶת הַחִוִּי אֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַחִתִּי מִלְּפָנֶיךָ: לֹא אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ בְּשָׁנָה אֶחָת פֶּן תִּהְיֶה הָאָרֶץ שְׁמָמָה וְרַבָּה עָלֶיךָ חַיַּת הַשָּׂדֶה: מְעַט מְעַט אֲגָרְשֶׁנּוּ מִפָּנֶיךָ עַד אֲשֶׁר תִּפְרֶה וְנָחַלְתָּ אֶת הָאָרֶץ:

שמות י"ד, א–ב: פי החירות, מגדול ובעל צפון

(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֻׁבוּ וְיַחֲנוּ לִפְנֵי
פִּי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן נִכְחוֹ תַּחֲנוּ עַל הַיָּם:

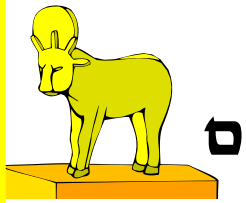

לִפְנֵי בַּעַל צְפֹן
נִכְחוֹ תַּחֲנוּ עַל הַיָּם

פִּי
הַחִירֹת

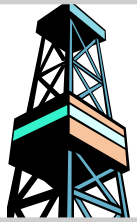

בֵּין מִגְדֹּל
וּבֵין הַיָּם

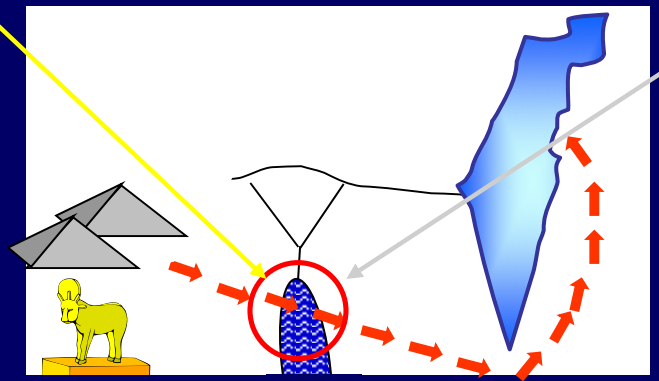

"מתחילה עובדי עבודת
האלילים היו אבותינו"

"עבדים היינו
לפרעה במצרים"

"הלכה
... כרב
באיסורא"

"הלכה
כשמואל
בדינא"

משנה פסחים פ"י מ"י: "מתחיל בגנאי ומסיים בשבח"
גמרא פסחים קט"ז ע"ב: "מאי בגנות?
רב אמר "מתחילה עובדי עבודת האלילים היו אבותינו"
שמואל אמר "עבדים היינו"

מקרא

משנה

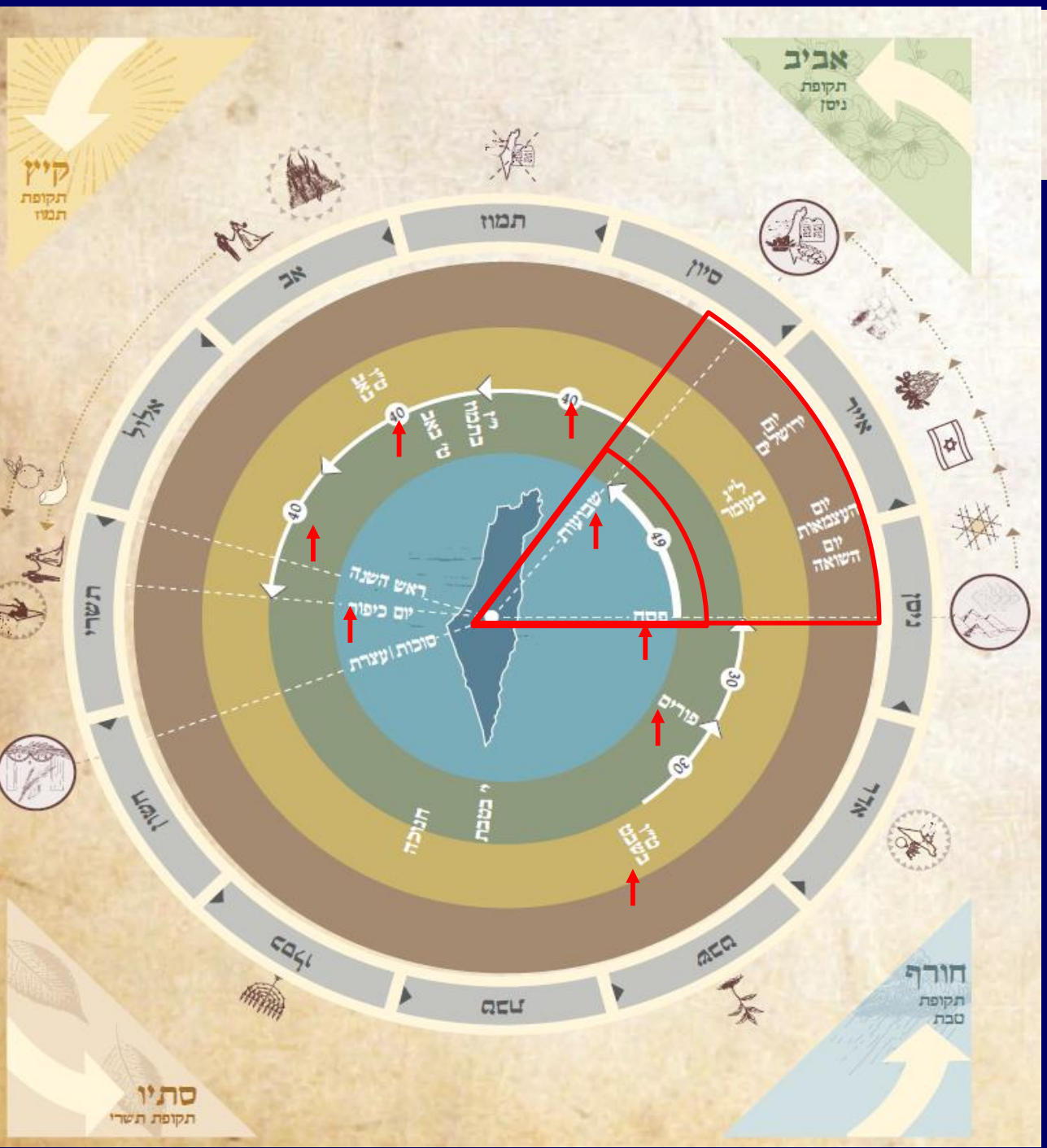

משנה פסחים פ״י מ״ד:

מַתְחִיל בִּגְנוּת וּמְסַיֵּם בְּשֶׁבַח
וְדוֹרֵשׁ מֵאֲרַמִּי אוֹבֵד אָבִי,
עַד שֶׁיִּגְמוֹר כָּל הַפָּרָשָׁה כֻּלָּהּ

ספירת העומר

משנה בכורים פ״ג מ״ו:

וְקוֹרֵא מֵאֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי
עַד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל
הַפָּרָשָׁה

מקרא

ארבעת הבנים

היזמה	השאלה	הנושא	שאלת הבן והתשובה במקרא
וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם:	מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם:		שמות י״ב (כה) וְהָיָה כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן ה׳ לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת: (כו) וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: (כז) וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַה׳ אֲשֶׁר פָּסַח עַל בָּתֵּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנָגְפּוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בָּתֵּינוּ הִצִּיל וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ: (כח) וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ:

וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הוֹצִיא ה׳ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צִבְאֹתָם: (שמות י״ב, נא)

———	———	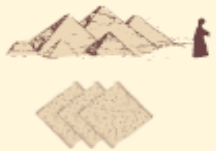	שמות י״ג (ח) וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה׳ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם:
וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר:	מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם:	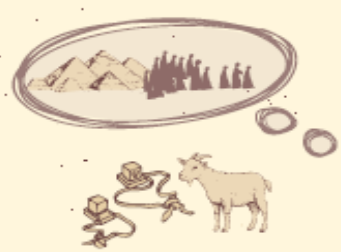	שמות י״ג (יד) וְהָיָה כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מַה זֹּאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה׳ מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: (טו) וַיְהִי כִּי הִקְשָׁה פַּרְעֹה לְשַׁלְּחֵנוּ וַיַּהֲרֹג ה׳ כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַה׳ כָּל פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים וְכָל בְּכוֹר בָּנַי אֶפְדֶּה: (טז) וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכָה וּלְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה׳ מִמִּצְרָיִם:
כִּי יִשְׁאָלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר:	מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם:		דברים ו׳ (כ) כִּי יִשְׁאָלְךָ בִנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם: (כא) וְאָמַרְתָּ לִבְנְךָ עֲבָדִים הָיִינוּ לְפַרְעֹה בְּמִצְרָיִם וַיֹּצִיאֵנוּ ה׳ מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה: (כב) וַיִּתֵּן ה׳ אֹתֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים בְּמִצְרַיִם בְּפַרְעֹה וּבְכָל בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: (כג) וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֹתָנוּ לָתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֵינוּ: (כד) וַיְצַוֵּנוּ ה׳ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת ה׳ אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל הַיָּמִים לְחַיֹּתֵנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה: (כה) וּצְדָקָה תִּהְיֶה לָּנוּ כִּי נִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי ה׳ אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ:

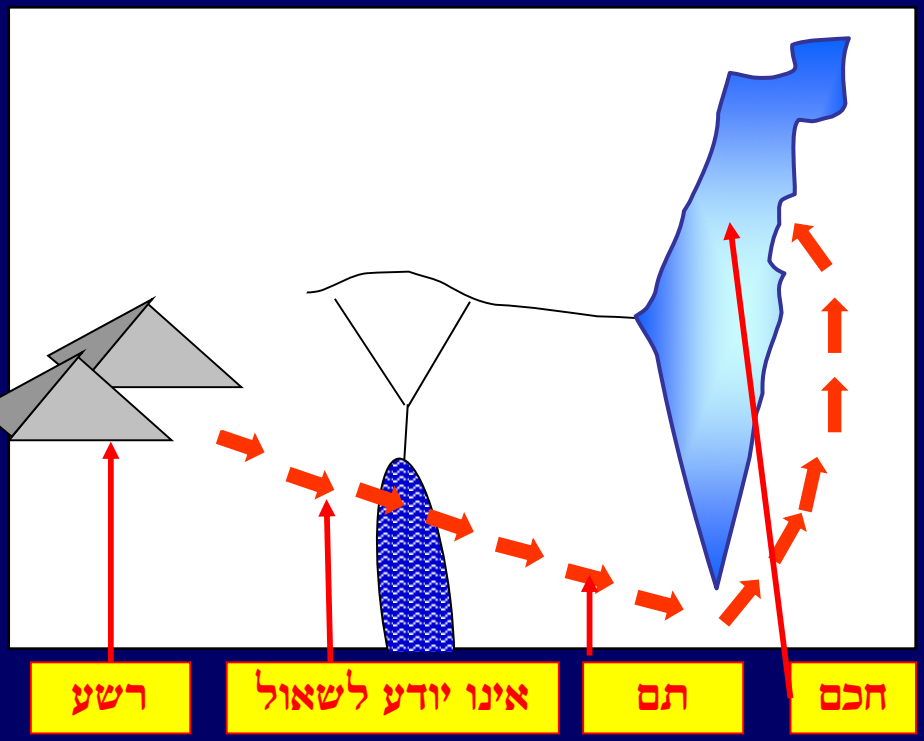

בני ידידי: שמעתי דרשה זו בארה"ב לפני 55 שנה: ארבעת הבנים מיצגים ארבעה דורות של יהודי אמריקה:

- הבן ה**חכם** הוא הדור הראשון שהגיע מאירופה לארה"ב. המהגר למד בחיידר, גדל בבית שומר מצוות ויודע ספר. הוא מגיע לסדר ושואל: "מה העדות, החוקים והמשפטים...". מה שמעניין אותו - הוא שמירת מצוות.
- הבן ה"**רשע**" זה הדור השני. בנו כבר מדבר אנגלית, מתערב בתוך תרבות ארה"ב, מורד נגד הדברים הישנים של אבא. הוא בא לסדר של אבא ושואל: "מה העבודה הזאת לכם?". שמירת מצוות שייך לאירופה. אנו במקום חדש ולא צריכים כל המצוות.
- הדור בשלישי הוא ה**תם**: הנכד מגיע לסדר של סבא כשלא קיבל חינוך יהודי, קצת מבולבל מכל מה שקורה ושואל: "מה זאת?"
- והדור הרביעי הוא **שאינו יודע לשאול**; סבא כבר נפטר, הוא התבולל לגמרי ואין אפילו על מה לשאול.

שהקב"ה יצילנו מכל צרות, מחלות נפש ומחלות גוף. חג כשר ושמח, דני

הרב דר' דני טרופר

משנה

- פסח והמקדש במשנה
- אבות ובנים בגאולה
- "רבן גמליאל היה אומר"
- גרסאות של המשנה

(א) עַרְבֵי פְּסָחִים סָמוּךְ לַמִּנְחָה, לֹא יֹאכַל אָדָם עַד שֶׁתֶּחְשַׁךְ.
וַאֲפִלּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיָּסֵב.
וְלֹא יִפְחֲתוּ לוֹ מֵאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת שֶׁל יַיִן, וַאֲפִלּוּ מִן הַתָּמְחוּי:

(ה) רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ,
וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מַצָּה, וּמָרוֹר:
פֶּסַח – עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.
מַצָּה – עַל שׁוּם שֶׁנִּגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם.
מָרוֹר – עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם.
בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר:
וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם (שמות י"ג, ח).
לְפִיכָךְ אֲנַחְנוּ חַיָּבִין לְהוֹדוֹת, לְהַלֵּל, לְשַׁבֵּחַ, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדֵּר, לְבָרֵךְ, לְעַלֵּה וּלְקַלֵּס,
לְמִי שֶׁעָשָׂה לַאֲבוֹתֵינוּ וְלָנוּ אֶת כָּל הַנִּסִּים הָאֵלּוּ:
הוֹצִיאָנוּ מֵעַבְדוּת לְחֵרוּת, מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל וּמִשְׁעְבּוּד לִגְאֻלָּה.
וְנֹאמַר לְפָנָיו: הַלְלוּיָהּ: (תהלים קי"ג, א).

(ו) עַד הֵיכָן הוּא אוֹמֵר?
בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַד "אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה" (תהלים קי"ג, ט).
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַד "חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם" (תהלים קי"ד, ח).
וְחוֹתֵם בִּגְאֻלָּה.
רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא הָיָה חוֹתֵם.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים

חלקות ההלל
לשני חלקים

תהלים
קי"ג–קי"ד

קט"ו–קי"ח

(קל"ה–קל"ו)

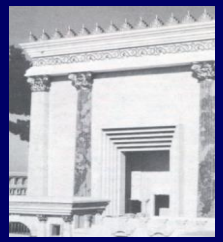

משנה

וְנֹאמַר לְפָנָיו: הַלְלוּיָהּ: (תהלים קי"ג, א).

(ו) עַד הֵיכָן הוּא אוֹמֵר?

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עַד "אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה" (תהלים קי"ג, ט).

וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: עַד "חַלָּמִישׁ לְמַעְיְנוֹ מָיִם" (תהלים קי"ד, ח).

וְחוֹתֵם בִּגְאֻלָּה.

רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֲשֶׁר גְּאָלָנוּ וְגָאַל אֶת אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם, וְלֹא הָיָה חוֹתֵם.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כֵּן ה' אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים הַבָּאִים לִקְרָאתֵנוּ לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירֶךָ וְשָׂשִׂים בַּעֲבוֹדָתֶךָ

וְנֹאכַל שָׁם מִן הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים כו', עַד בָּרוּךְ אַתָּה ה' גָּאַל יִשְׂרָאֵל:

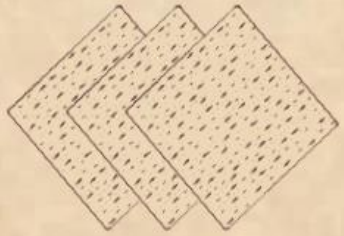

(ז) מָזְגוּ לוֹ כּוֹס שְׁלִישִׁי – מְבָרֵךְ עַל מְזוֹנוֹ.

רְבִיעִי – גּוֹמֵר עָלָיו אֶת הַהַלֵּל וְאוֹמֵר עָלָיו בִּרְכַּת הַשִּׁיר.

בֵּין הַכּוֹסוֹת הַלָּלוּ, אִם רוֹצֶה לִשְׁתּוֹת – יִשְׁתֶּה.

בֵּין שְׁלִישִׁי לִרְבִיעִי – לֹא יִשְׁתֶּה:

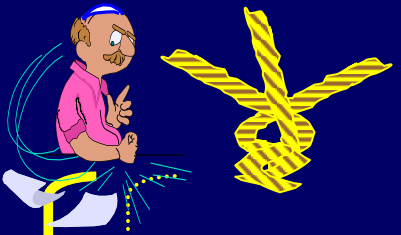

קריאת ההלל - בשני חלקים

ספרותי!

אברבנאל: שני נושאים שונים בקריאת ההלל:
החלק הראשון (תהלים קי"ג-קי"ד) = גאולת מצרים
החלק השני (תהלים קט"ו-קי"ח) = הגאולה לעתיד לבוא.

הלכתי!!

רבינו ניסים: הסעודה היא חלק של המצווה, ולכן אינה נחשבת הפסקה:
"... היאך קבעו הפסק זה בין שתי ברכות הללו
איכא למימר שאין הפסק הבא מחמת המצוה מבטל המצוה ..."

אופי ההלל בליל הסדר!!!

על פי בעל המאור (הרב הרשל צבי שכטר שליט"א, NY):
חלוקת ההלל לפי **מסכת תענית**

משנה: "מעשה שגזרו תענית בלוד וירדו להם גשמים קודם חצות
אמר להם רבי טרפון צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב
ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול"

גמרא: "... ונימא הלל מעיקרא?
אביי ורבא דאמרו תרוייהו לפי שאין אומרים הלל אלא על נפש שבעה וכרס מלאה"

משנה

(ה) רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מַצָּה, וּמָרוֹר:

פֶּסַח - עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

מַצָּה - עַל שׁוּם שֶׁנִּגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם.

מָרוֹר - עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם.

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר:

למה לא יצא אם לא התכוון במצוות

(רמב"ן ברכות : רק לכתחילה)?

לא נאמר כך במצוות אחרות? ...

רבן גמליאל – מאבקיו נגד המינים

ברכות כ"ח ע"ב: שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה. אמר להם רבן גמליאל לחכמים: כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים? עמד שמואל הקטן ותקנה...

רבן גמליאל – פארודיה על הנוצרים

שבת קט״ז ע״א-ע״ב אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה **דרבן גמליאל** הואי. הוה ההוא פילוסופא בשבבותיה דהוה שקיל שמא דלא מקבל שוחדא. בעו לאחוכי ביה; אעיילא ליה [1]**שרגא דדהבא**, ואזול לקמיה, אמרה ליה: בעינא דניפלגי לי בנכסי דבי נשי. אמר להו: פלוגו. אמר ליה כתיב לן: במקום ברא ברתא לא תירות. אמר ליה: מן יומא דגליתון מארעכון איתנטלית אורייתא דמשה, ואיתיהיבת *עוון גליון, וכתיב ביה: ברא וברתא כחדא ירתון. למחר הדר עייל ליה איהו [3]**חמרא** לובא. אמר להו: שפילית לסיפיה דעוון גליון וכתב ביה: [2]**אנא לא למיפחת מן אורייתא דמשה אתיתי ולא לאוספי על אורייתא דמשה אתיתי.** וכתיב ביה: במקום ברא ברתא לא תירות. אמרה ליה: **נהור נהוריך כשרגא!** - אמר ליה רבן גמליאל: [3]**אתא חמרא ובטש לשרגא.**

***עוון גליון** = Evangelium גרסה שלנו: ״ספרא אחרינא״

[1] [2] ציטוט מילולי מהברית החדשה **מתי ה (לאחר דרשת ההר)**: 14 **אתם אור העולם**... 15 גם אין מדליקים מנורה ושמים אותה תחת כלי אלא על כן שמים אותה ואז תאיר לכל באי הבית 16 **כך יאר נא אורכם לפני בני אדם** למען יראו את מעשיכם הטובים ויכבדו את אביכם שבשמים - 17 **אל תחשבו שבאתי לבטל את התורה או את הנביאים; לא באתי לבטל כי אם לקיים. 18אמן. אומר אני לכם עד אשר יעברו השמים והארץ אף יוד אחת או תג אחד לא יעברו מן התורה בטרם יתקיים הכל** 19לכן כל המפר אות אחת מן המצוות הקטנות האלה ומלמד כך את הבריות קטון יקרא במלכות שמים אבל על העושה ומלמד הוא גדול יקרא במלכות השמים ...

[3] **מתי כא**: 1 כאשר התקרבו לירושלים ובאו אל ... הר הזיתים שלח ישוע שני תלמידים 2באמרו להם ׳לכו אל הכפר אשר ממולכם ומיד תמצאו **אתון** קשורה **ועיר** אתה – התירו אותם והביאו אלי ... 4 כל זה קרה כדי שיתקיים דבר הנביא: ״גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי **וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת**״ (זכריה ט׳, ט) ... 7הם הביאו את **האתון ואת העיר** ולאחר ששמו עליהם את בגדיהם הוא ישב עליהם ... 9והמון העם שהלכו לפניו ואחריו קראו: ׳הושע נא לבן דוד ברוך הבא בשם ה׳ הושע נא במרומים׳ 10בהכנסו לירושלים המתה כל העיר והכל שאלו ׳מי הוא זה?׳ 11השיבו המוני העם: ׳זה הנביא ישוע מנצרת אשר בגליל׳.

Moritz Güdemann *Religionsgeschichtliche Studien*, Wien, 1879, Seite 76-97.

משנה

(ה) רַבָּן גַּמְלִיאֵל הָיָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלּוּ בַּפֶּסַח, לֹא יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ, וְאֵלּוּ הֵן: פֶּסַח, מַצָּה, וּמָרוֹר:

פֶּסַח – עַל שׁוּם שֶׁפָּסַח הַמָּקוֹם עַל בָּתֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם.

מַצָּה – עַל שׁוּם שֶׁנִּגְאֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרָיִם.

מָרוֹר – עַל שׁוּם שֶׁמֵּרְרוּ הַמִּצְרִים אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרָיִם.

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר:

פֶּסַח, עַל שׁוּם	מַצָּה, עַל שׁוּם	מָרוֹר, עַל שׁוּם
יוחנן יט: 32לפיכך באו החילים ושברו את השוקים של הראשון וגם של השני שנצלב אתו 33 כשבאו אל ישוע וראו שהוא כבר מת – לא שברו את שוקיו ...36הדברים האלה אירעו כדי שיתקים הכתוב 'ועצם לא תשברו בו' (שמות י"ב, מו) **יוחנן א**: 29למחרת ראה יוחנן את ישוע בא לקראתו אמר יוחנן 'הנה שה האלהים הנושא חטאת העולם' (אגרת פטרוס א: א', 19)	**מתי כו:** 19התלמידים עשו כמצות ישוע והכינו את הפסח 20בערב הסב עם השנים עשר ... 26כאשר אכלו לקח ישוע לחם ברך ובצע ונתן לתלמידים באמרו 'קחו ואכלו – זה גופי' 27לקח את הכוס, ברך ונתן להם באמרו 'שתו ממנה כלכם, 28כי זה דמי, דם הברית החדשה הנשפך בעד רבים לסליחת חטאים... ' (מקרוס יד:22-25; לוקס כב:14-22) **הראשונה אל הקורינתים ו**: 6התפארותכם איננה הולמת. האם אינכם יודעים שמעט שאור מחמיץ את כל העסה? 7בערו את השאור הישן למען תהיו עסה חדשה, הלא אתם כמצוות שהרי נזבח שה הפסח שלנו – המשיח 9לכן נחוגה לא בשאור ישן ולא בשאור הרוע והרשע, אלא במצות התם והאמת **הראשונה אל הקורינתים יא**: 26 הן בכל עת שאתם אוכלים את הלחם הזה ושותים מן הכוס הזאת, אתם מזכירים אות מות אדוננו עד שיבוא	ישעיהו נ"ג "פרק עבד ה'"

בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם

!!! "לא יצא ידי חובתו", כפשוטו, כי שמא מוציא את עצמו מכלל ישראל !!!

שלום יהודה פישער 'שלושה דברים' הצופה לחכמת ישראל , שנה י', 1926, עמוד 238-240.

רָשָׁע – מַה הוּא אוֹמֵר? מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם (שמות י״ב, כו) – לָכֶם וְלֹא לוֹ. וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכְּלָל, כָּפַר בָּעִקָּר. וְאַף אַתָּה **הַקְהֵה אֶת שִׁנָּיו**, וֶאֱמָר לוֹ: בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה ה׳ לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם (שמות י״ג, ח) לִי וְלֹא לוֹ. אִלּוּ הָיָה שָׁם לֹא הָיָה נִגְאָל:

ירמיהו ל״א

(כח) בַּיָּמִים הָהֵם לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אָבוֹת אָכְלוּ בֹסֶר **וְשִׁנֵּי בָנִים תִּקְהֶינָה**: (כט) כִּי אִם אִישׁ בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת כָּל הָאָדָם הָאֹכֵל הַבֹּסֶר **תִּקְהֶינָה שִׁנָּיו**: ס (ל) הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה׳ וְכָרַתִּי אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת בֵּית יְהוּדָה **בְּרִית חֲדָשָׁה**: (לא) לֹא כַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת אֲבוֹתָם בְּיוֹם הֶחֱזִיקִי בְיָדָם לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר הֵמָּה הֵפֵרוּ אֶת בְּרִיתִי וְאָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָם נְאֻם ה׳: (לב) כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אִכְרֹת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נְאֻם ה׳ נָתַתִּי אֶת תּוֹרָתִי בְּקִרְבָּם וְעַל לִבָּם אֶכְתְּבֶנָּה וְהָיִיתִי לָהֶם לֵא-לֹהִים וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם: (לג) וְלֹא יְלַמְּדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דְּעוּ אֶת ה׳ כִּי כוּלָּם יֵדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטַנָּם וְעַד גְּדוֹלָם נְאֻם ה׳ כִּי אֶסְלַח לַעֲוֹנָם וּלְחַטָּאתָם לֹא אֶזְכָּר עוֹד:

(בשם הרב דר׳ מנחם הכוהן כ״י, אפרת)